

FILM²⁶REFORM

Reformtervezet a magyar filmszakmai intézményrendszer megújítására – Szakmai minimum

BEVEZETŐ

A film a magyar kultúra fontos értéke és nemzetközileg is versenyképes kulturális terméke. A hazai filmművészet és filmipar egyszerre járul hozzá szellemi örökségünk megőrzéséhez, kortárs társadalmi kérdéseink megértéséhez, valamint Magyarország kulturális és gazdasági jelenlétének erősítéséhez a világban. Örökségünk megőrzése és gyarapítása az Európai Unió célkitűzéseivel összhangban kiemelt jelentőségű.

A magyar audiovizuális szektor erős: versenyképes cégeket, tehetséges, nemzetközileg elismert alkotókat, kompetens szakmai szervezeteket és régiós szinten jelentős nivójú filmes eseményeket tud felmutatni. Az érvényben lévő támogatási rendszer azonban korlátozza és részben kihasználatlanul hagyja ezt a potenciált. A hazai filmes közeget képviselő szakmai szervezetek – felismerve a megújulásra kínálkozó egyedülálló lehetőséget és felelősséget érezve a magyar film jövőjéért – széleskörű egyeztetéssel közös javaslatcsomagot állítanak össze egy demokratikus és igazságos rendszer alapjainak lefektetésére.

Az alábbiakban egy közösen kidolgozott szakmai minimumot mutatunk be. Ez a dokumentum nem zárt anyag: az együttműködő szervezetek részéről közel 100 oldalnyi javaslat gyűlt össze, amelyet folyamatosan feldolgozzuk és fejlesztünk.

ALAPVETÉSEK

A reformtervezet a filmgyártás és forgalmazás mellett kiemelt figyelmet fordít a hazai filmkultúra társadalmi hasznosulására, a film- és médiaoktatás teljes rendszerére, alsó- és középfoktól a felnőttképzésen át a felsőoktatásig, valamint a fenntarthatósági (ESG) szempontok érvényesítésére – ideértve a zöld gyártási gyakorlatokat és a mentálhigiénét.

A tervezet nem a meglévő intézményrendszer teljes lebontását, hanem néhány alapvető terület átalakítását javasolja. A hazai filmipar központi szervezetének politikától független, szakmai intézményként kell működnie: kiszámítható és átlátható közpénz felhasználásával, többcsatornás finanszírozási és elosztási rendszerrel, nemzetközi versenyképességgel.

Egyik legfőbb célunk egy transzparens és kiszámítható támogatási rendszer kialakítása, amely az európai uniós normáknak megfelelően működve végre valóban elősegíti a nemzetközi együttműködések megvalósulását. A megújulás záloga, hogy a támogatási rendszer szakmai alapokon álljon, és ne támaszthasson ideológiai, politikai vagy ezeket szolgáló tartalmi és műfaji elvárásokat a filmkészítőkkel szemben.

Ezzel összhangban az állami támogatás elosztásáért felelős filmfinanszírozó szervezet élén nem állhat politikai kinevezett. Ehelyett nyílt pályázati úton kiválasztott vezető kerüljön az élre. Különösen fontos, hogy sem a szervezet vezetője, sem egy esetleges Filmügyi Kormánybiztos ne vehessen részt a filmtervek támogatásának odaítélésében. Ez a szakmai döntőbizottságok feladata, önálló hatáskörben, a bizottsági tagok rotációja és az összeférhetetlenség teljes kizárása mellett.

MEGÚJUL A MAGYAR FILM

1. RÖVIDTÁVÚ JAVASLATOK: helyreállítás és folytonosság

Adóvisszatérítés

Mind a hazai filmgyártás, mind a nemzetközi szervizprodukciók szempontjából létkérdés a közvetett támogatásként szolgáló 30%-os adóvisszatérítés kérdésének rendezése. Jelenleg kiszámíthatatlan és tervezhetetlen a támogatási forma igényelhetősége, a kifizetések pedig az utóbbi időben jelentős részben elmaradtak. A kialakult helyzet nemcsak a hazai filmgyártás talpon maradását teszi kockára, de féltő, hogy az okozott bizalmatlanság miatt Magyarország elveszíti vezető szerepét a régiós filmiparban. A külföldi produkciók magyarországi gyártása a hazai GDP összegének közel 3%-át teszi ki és több mint húszezer magyar szakembert foglalkoztat. Ezen produkciók jelenléte a regionális szinten kiemelkedő infrastruktúra és munkaerő mellett épp az adóvisszatérítésnek köszönhető. Nem tűrhet halasztást az elmaradt kifizetések mielőbbi rendezése.

Kontinuitás

A Magyar Mozgóképek Közalapítvány 2010-es megszűntetése és a Magyar Nemzeti Filmalap késedelmes indulása között kétéves finanszírozási vákuum alakult ki. A projek-

tek elakadtak, az alkotók és szakemberek egy része elhagyta a pályát vagy külföldre ment dolgozni. A kiesés több évre visszavetette a magyar filmek számát és megingatta a nemzetközi bizalmat. A mostani helyzetben elengedhetetlen a Nemzeti Filmintézet és a Filmiroda folyamatos működése, az intézményi átmenet lehetőség szerint kiszámítható ütemezésével, a szakma rendszeres tájékoztatásával.

A művészeti felsőoktatás autonómiája

Az európai normákkal összhangban elengedhetetlen a mozgóképes művészeti egyetemek intézményi autonómiájának teljes körű helyreállítása és biztosítása. Különösen sürgető a Színház- és Filmművészeti Egyetem helyzetének rendezése, amely a szakmai utánpótlás és a magyar filmkultúra jövője szempontjából kiemelt jelentőséggel bír. Olyan működési keretekre van szükség, amelyek garantálják a szakmai függetlenséget, az átlátható irányítást és finanszírozást, valamint az európai felsőoktatási elvekhez való visszatérést.

Átvilágítás

A filmfinanszírozásban érintett szervezetek döntéshozatala mind a szakma, mind a nyilvánosság számára átláthatatlan volt. A filmes támogatások elosztásának új, szakmai alapokra helyezéséhez elengedhetetlen a Nemzeti Filmintézet, a Nemzeti Kulturális Alap, a Filmiroda és a különböző minisztériumok vonatkozó döntéseinek átvilágítása, és e folyamat azonnali megkezdése.

2. KÖZÉPTÁVÚ JAVASLATOK: a finanszírozási és elosztási rendszer átalakítása

Filmfinanszírozás

Finanszírozási modell

Jól működő, differenciált, több lábon álló rendszerre van szükség az állami támogatás többablakos elosztásával és az egyes ablakokon belül több, szakmai szempontok szerint szakosodott bizottsági döntéshozatallal.

Az európai, így a magyar film legfőbb finanszírozási forrása is az állami támogatás – enélkül nem tud fennmaradni. Emellett azonban komoly szerep jut a gyártási költségekhez kapcsolódó adóvisszatérítésnek, valamint a nemzetközi finanszírozó szervezeteknek, koprodukciós partnereknek és az európai filmalapoknak. Mindezt kiegészíthetik a piaci szereplők. Általános európai gyakorlat a televíziók részvétele a filmes támogatási rendszerben. Meg kell teremteni a lehetőségét annak, hogy a hazai köztelevízió, a kereskedelmi és streaming-csatornák is részt vállaljanak a magyar film támogatásában – ez törvényi szabályozást igényel. Az így felépített, több lábon álló finanszírozási struktúra növeli a projektek pénzügyi fenntarthatóságát és nemzetközi beágyazottságát.

Elosztási rendszer, döntőbizottságok

A filmtermés sokszínűsége érdekében a centralizált rendszer helyett más, párhuzamos kulturális intézmények is nyújthassanak további filmes támogatást. Ugyanakkor, a központi szervezeten belül műfajspecifikus döntőbizottságokra van szükség, ez biztosíthatja a szakszerűbb, hitelesebb és nagyobb esélyegyenlőséget nyújtó döntéshozatalt a játékfilmek, dokumentumfilmek, animációs filmek és egyéb mozgóképes formátumok számára. A bizottságok tagjaira a szakmai szervezetek telessenek javaslatot.

Filmkultúra és filmes ökoszisztéma

A filmkultúra megerősítéséhez átfogó szemléletváltásra van szükség: szükség van a filmforgalmazás, a filmterjesztés, az art-mozi hálózat és a filmmarketing jelentős megerősítésére, mert ezek biztosítják, hogy a filmek valóban eljussanak a közönséghez. Ki kell alakítani a hazai mozik, a filmterjesztés, a fesztiválok és a szaklapok átlátható és kiszámítható, normatív és szelektív támogatási rendszerét. Szükséges egy átfogóbb adóreform a szektorban a hosszú távú tervezettséghez, valamint a SZÉP-kártya elfogadása és a korábbi TAO-hoz hasonló logikájú támogatási forma bevezetése. Ezzel párhuzamosan létre kell hozni korszerű statisztikai adatbázisokat, valamint felül kell vizsgálni a jelenleg elavult korhatár-besorolási rendszert.

3. HOSSZÚTÁVÚ JAVASLATOK: a magyar film jövője

Filmtörvény

Magyarországon a Filmtörvény határozza meg a hazai filmipar játékszabályait – ez rögzíti az állami finanszírozás, az intézmények és a jogosultságok kereteit. Egy európai szintű pályázati rendszer és intézményi struktúra kialakításához új Filmtörvényre van szükség, amelyhez a 2004-es, eredeti Filmtörvény jó elvi kiindulási pontként szolgálhat. Az ideális filmtörvény stabil és átlátható keretrendszer ad, amely egyszerre biztosítja az alkotói szabadságot, a finanszírozási biztonságot és a nemzetközi versenyképességet, miközben a fejlesztéstől a filmarchiválásig a teljes értékláncot lefedi. Külön figyelmet érdemel a Filmiroda függetlenségének törvényi garantálása. A televíziók finanszírozási részvételét pedig a Filmtörvény, a Médiatörvény és a Számviteli törvény összehangolása tenné lehetővé.

Munka- és adójogi környezet

A filmszakmában dolgozók foglalkoztatását átlátható, egységes és kiszámítható szabályozás mentén kell rendezni, hogy megszűnjenek a bizonytalan vagy informális működési formák. Az ágazati kollektív szerződések lehetősége mellett indokolt az adórendszer újragondolása is: egy rugalmas és kedvezményes adózási forma visszaállítása, tekintettel a szakma sajátos foglalkoztatási formáira.

Regionális fejlesztés

A regionális filmgyártás költséghatékony módon gazdagíthatja a magyar filmtermést: a vidéki forgatások alacsonyabb költségekkel és helyi erőforrások bevonásával biztosíthatják a vidéki Magyarország nagyobb jelenlétét a magyar filmben. Mindez élénkíti a vidéki gazdaságot, munkahelyeket teremt és csökkenti a Budapest-központúságot. Jótékony hatással lehet a vidéki filmes oktatásra és a határon túli lehetőségek beemelésére is. A változatos helyszínek növelik Magyarország nemzetközi vonzerejét, új produkciókat és bevételeket hozva az országba.

Perspektívák

A magyar filmes ökoszisztémában jelentős, eddig csak részben kiaknázott potenciál rejlik. Százhuszonöt éves filmkultúránk, a hazai szakemberek által felhalmozott tudás, a nemzetközileg is elismert alkotói teljesítmények és az ország infrastrukturális adottságai alkalmassá teszik Magyarországot, hogy Európa meghatározó filmes központjává váljon. A filmreform hosszú távú célja, hogy Magyarország ne csak kiemelkedő forgatási helyszínként és szervizipari bázisként legyen jelen a nemzetközi filmiparban, hanem saját történeteket, alkotói műhelyeket, erős brandeket, szellemi tulajdonokat hozzon létre – vagyis magasabb hozzáadott értéket teremtsen.

Célunk, hogy a magyar filmes ökoszisztémában minél több tudás, kreatív energia, művészi és gazdasági teljesítmény keletkezzen. Ehhez a teljes értékláncot erősíteni kell: a fejlesztést, a gyártást, a forgalmazást, a fesztiváljelenlétet, az oktatást, a közönségépítést és a nemzetközi piacra lépést. A következő öt-tíz év tétje, hogy a magyar film újra a magyar kultúra egyik legerősebb képviselője legyen hazai- és nemzetközi viszonylatban egyaránt, így kapcsolva be hazánkat az európai audiovizuális térbe.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Mindez csak a kezdet: a filmszakmai szervezetek együttműködésére létrejött egyeztető fórum a nyár folyamán folytatja a munkát a szakma különböző szegmenseiből érkezett javaslatok összefésülésével és részletes kidolgozásával.

Ezúton párbeszédre hívjuk a Társadalmi Kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztériumot, valamint a film ügyéért felelős kormányzati szereplőket.

Célunk, hogy szakmai véleményünket, tapasztalatunkat és a felhalmozott tudást a magyar film megújításának szolgálatába állítsuk. Abban bízunk, hogy a kormánnyal közösen az örökségünkhöz méltó, új alapokat tudunk teremteni a hazai filmművészet és filmipar számára.